

Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

BM-II.059.1.139.2026

Warszawa, /elektroniczny znacznik czasu/

Pan

Włodzimierz Czarzasty
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku,

w odpowiedzi na interpelację Pana Posła Piotra Uruskiego z 23 lutego 2026 r., nr 15471, w sprawie niewykorzystanych zasobów żywności unijnej oraz braku zaangażowania części samorządów w pomoc osobom potrzebującym, proszę przyjąć poniższe wyjaśnienia.

Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej pełni funkcję Instytucji Zarządzającej dla Programu Fundusze Europejskie na Pomoc Żywnościową 2021-2027 (FEPŻ), współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus. Przedstawione informacje dotyczą wyłącznie Programu FEPŻ.

Za dystrybucję żywności w ramach FEPŻ odpowiadają organizacje partnerskie o zasięgu ogólnopolskim lub ponadregionalnym (OPO), tj.: Federacja Polskich Banków Żywności, Caritas Polska, Polski Komitet Pomocy Społecznej oraz Polski Czerwony Krzyż, które udostępniają żywność osobom najbardziej potrzebującym za pośrednictwem sieci współpracujących organizacji partnerskich regionalnych oraz lokalnych w całej Polsce. OPO zawierają umowy o dofinansowanie z Krajowym Ośrodkiem Wsparcia Rolnictwa (KOWR), pełniącym w FEPŻ funkcję instytucji pośredniczącej.

Żywność zakupiona ze środków programu trafia do magazynów organizacji partnerskich, a jej dalsza dystrybucja do odbiorców końcowych jest przedmiotem kontroli ze strony KOWR. Zgodnie z treścią Wytycznych Instytucji Zarządzającej¹, jeśli KOWR zidentyfikuje w trakcie kontroli, że żywność została wykorzystana niezgodnie z przeznaczeniem, tj. uległa zmartwowaniu wskutek upływu terminu przydatności do spożycia, została wydana osobom nieuprawnionym lub nie została udostępniona odbiorcom końcowym przed upływem wskazanego w wytycznych terminu dystrybucji, OPO jest zobowiązana do zwrotu środków, któremu podlega tak równowartość żywności, jak i wartość środków ryczałtowych, jakie przysługują na obsługę dystrybucji (koszty transportu, magazynowania i administracji) oraz na realizację tzw. działań towarzyszących na rzecz włączenia społecznego odbiorców końcowych FEPŻ. Zgodnie z obowiązującymi przepisami² ryczałt dla OPO stanowi łącznie 14% (2x7%) wartości żywności dostarczonej do jej magazynów.

W programie funkcjonują zatem mechanizmy przeciwdziałania marnowaniu żywności po stronie organizacji. Każdy zidentyfikowany przypadek jest należycie udokumentowany przez KOWR w informacji pokontrolnej, a odpowiedzialność finansowa OPO stanowi istotny element minimalizacji ryzyka ich wystąpienia. Ponadto w przypadku jakichkolwiek trudności w dystrybucji (np. niedoborów lub nadwyżek żywności) dopuszcza się możliwość dokonywania przesunięć żywności pomiędzy organizacjami w danej sieci OPO, w tym

¹ Wytyczne Instytucji Zarządzającej (MRPiPS) dla Instytucji Pośredniczącej i beneficjentów-organizacji partnerskich dotyczące działań realizowanych w ramach Programu Fundusze Europejskie na Pomoc Żywnościową 2021-2027 współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Społecznego Plus – Podprogram 2025 (dostęp: <https://www.gov.pl/web/rodzina/podprogram-2025>)

² Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1057/2021 z 24.06.2021 r. ustanawiające Europejski Fundusz Społeczny Plus (EFS+).

między województwami o wartości +/-4% łącznej alokacji w danym województwie. W szczególnie uzasadnionych przypadkach OPO może dokonać przesunięć przekraczających 4% alokacji, jednakże wyłącznie za zgodą instytucji zarządzającej. Dzięki tym mechanizmom przypadki zalegania żywności w magazynach OPO mają charakter wyłącznie incydentalny.

Inną kwestię stanowi możliwość pojawienia się trudności dystrybucyjnych po stronie poszczególnych organizacji lokalnych. Zważywszy, że dystrybucja żywności trwa średnio ok. 10 miesięcy w danym roku, a dostawy do magazynów odbywają się sukcesywnie w każdym miesiącu jej trwania, zdarzają się przypadki kumulacji dostaw, zwłaszcza w miesiącach letnich, gdy odbiorcy końcowi z różnych względów rzadziej zgłaszają się po odbiór pomocy. Prawdopodobnie to właśnie sygnały o takich przypadkach docierają do Pana pośta. Nie należy jednak utożsamiać ich z marnowaniem czy niewłaściwym wykorzystaniem żywności. Kierownictwo MRPiPS, będąc w stałym kontakcie z przedstawicielami OPO, na bieżąco reaguje na każde zgłoszenie dotyczące wskazanych trudności i podejmuje odpowiednie działania – w granicach obowiązujących przepisów prawa – zmieniając treść wytycznych.

Warto podkreślić, że ostatnia zmiana wytycznych z 14 stycznia 2026 r. umożliwiła OPO maksymalne uelastycznienie procesu, a wprowadzone na wniosek organizacji uproszczenie ewidencjonowania wydawanej żywności spotkało się z bardzo pozytywnym przyjęciem z strony podmiotów zajmujących się jej dystrybucją.

Jeśli chodzi o monitorowanie realizacji programu z poziomu poszczególnych województw, powiatów i gmin, w MRPiPS corocznie pozyskuje się z Ośrodków Pomocy Społecznej oraz Centrów Usług Społecznych, za pośrednictwem Centralnej Aplikacji Statystycznej, dane dotyczące m.in. liczby osób, które zakwalifikowano do FEPŻ oraz liczby gmin, w których program nie jest realizowany. Warto podkreślić, że dostępność pomocy z FEPŻ (a wcześniej POPŻ³) systematycznie rośnie. Program jest obecnie realizowany w 93% gmin w całym kraju. Według danych na koniec 2025 r. pomoc z FEPŻ nie była udostępniana w 257 gminach. Sytuacja kształtuje się różnie w zależności od województwa, przy czym najsilniejsza sieć organizacji partnerskich znajduje się obecnie w 8 województwach (powyżej 95% udziału gmin). Najlepszy wynik osiągnęły województwa lubelskie i podlaskie (98% gmin objętych pomocą). Równie dobrze sytuacja wygląda w województwach małopolskim, lubuskim, warmińsko-mazurskim i świętokrzyskim (97% gmin). Jeśli chodzi o województwo podkarpackie, pomoc żywnościowa z FEPŻ nie była dostępna na obszarze 9 gmin, co stanowi ok. 6% gmin w województwie.

Jak wynika z danych ośrodków pomocy społecznej i centrów usług społecznych (OPS i CUS), najczęstszą przyczyną nieprzystępowania do programu jest brak organizacji partnerskiej na terenie gminy, która mogłaby podjąć się dystrybucji żywności (problem dotyczy 50% wszystkich gmin nieuczestniczących w programie). Wśród innych przyczyn wskazywane są „wycofanie się dotychczasowej organizacji partnerskiej z realizacji programu” (8%), brak pomieszczeń magazynowych, brak kadry do obsługi dystrybucji, a także zapewnienie pomocy żywnościowej z innych źródeł (m.in. program „Posiłek w szkole i w domu), która dostatecznie zabezpiecza potrzeby jej beneficjentów.

Co do działań motywujących samorządy do aktywnego udziału w dystrybucji żywności należy przede wszystkim wskazać, że zgodnie z treścią samego programu FEPŻ i obowiązujących aktów prawnych opiera się on przede wszystkim na działaniach organizacji pozarządowych, które pełnią funkcję beneficjentów-organizacji partnerskich i zawierają

³ Program Operacyjny Pomoc Żywnościowa 2014-2020, współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym (FEAD) był wdrażany w latach 2014-2023.

umowy o dofinansowanie projektów z KOWR. Rola OPS/CUS w programie obejmuje kwalifikowanie odbiorców końcowych do pomocy żywnościowej. Zważywszy, że kryteria uprawniające do pomocy obejmują dochód⁴ oraz przynajmniej jedną z przesłanek trudnej sytuacji życiowej - wymienionych w art. 7 ustawy o pomocy społecznej - udział OPS/CUS w procesie weryfikacji potrzeb odbiorców gwarantuje, że pomoc będzie trafiać do tych osób i rodzin, które jej rzeczywiście potrzebują.

Faktyczne zaangażowanie samorządów, w tym OPS/CUS w pełnienie funkcji organizacji lokalnej bezpośrednio wydającej żywność odbiorcom końcowym jest wyłącznie wynikiem ich niezależnej decyzji, często motywowanej chęcią udzielenia pomocy mieszkańcom w obliczu niedziałania organizacji pozarządowych na terenie danej gminy i nie należy do ich obowiązków. Jak wynika z interpretacji udostępnionej na stronie internetowej MRPiPS⁵, ewentualne zaangażowanie OPS/CUS w dodatkowe zadania powinno być poprzedzone weryfikacją ze strony organizacji regionalnej celem sprawdzenia, czy istnieje możliwość nawiązania współpracy z lokalną organizacją pozarządową.

Konstrukcja programu, wynikająca przede wszystkim z obowiązujących przepisów rozporządzenia w sprawie EFS+, nie pozwala obecnie na formalne włączenie OPS/CUS do systemu realizacji FEPŻ albo wprowadzenie mechanizmów wsparcia logistycznego i finansowego dla samorządów, które bezpośrednio angażują się w proces dystrybucji. Ostatecznie, podejmując się pełnienia roli organizacji partnerskiej w programie, to samorząd wspiera organizację pozarządową w realizacji działań na rzecz osób potrzebujących, ale decyzję o tym podejmuje dobrowolnie, a korzyść jest obustronna, gdyż program wspiera gminy również w realizowaniu ich zadań własnych.

Działając w porozumieniu z OPO Instytucja Zarządzająca podejmuje różne inicjatywy zmierzające do maksymalnego uproszczenia realizacji programu po stronie partnerskich lokalnych/regionalnych (OPL/OPR), w tym zmniejszenia obciążeń administracyjnych – właśnie mając na względzie zachęcenie lokalnych organizacji pozarządowych do aktywnego włączenia się w realizację FEPŻ. Jednym z takich mechanizmów jest np. obowiązek przekazywania części środków ryczałtowych na obsługę dystrybucji z poziomu OPR do OPL, tak aby choć częściowo umożliwić tym drugim pokrycie kosztów związanych z wydawaniem żywności.

Reasumując, zaangażowanie samorządów w realizację FEPŻ jest wynikiem ich indywidualnej decyzji i stanowi nie tylko faktyczne wsparcie dla organizacji pozarządowych we wdrażaniu Programu, ale także cenne wsparcie w realizacji własnych zadań gmin. W gminach, w których partnerów ze strony NGO brakuje, zaangażowanie OPS/CUS jest nieocenione z perspektywy zapewnienia wsparcia żywnościowego osobom potrzebującym.

Z wyrazami szacunku

z up. Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Katarzyna Nowakowska

Podsekretarz Stanu

/-kwalifikowany podpis elektroniczny-/

⁴ Obecnie kryterium dochodowe uprawniające do FEPŻ stanowi 265% kryterium uprawniającego do świadczeń z systemu pomocy społecznej, tj. 2 676,50 zł dla osoby samotnie gospodarującej oraz 2 180,95 zł dla osoby w rodzinie.

⁵ Czy Ośrodek Pomocy Społecznej może pełnić funkcję organizacji partnerskiej lokalnej (OPL)? - sekcja Odpowiedzi na pytania (dostęp: <https://www.gov.pl/web/rodzina/odpowiedzi-na-pytania2>).